

Boerderijen op Castert en hun geschiedenis

Bewerkingen door Paul Lammeretz

Bron: In Ghen Hoven door Theo Nevels

CASTERT

Het gehucht Castert of Kastert is een oud gehucht, dat in de Middeleeuwen evenals Haler en Uffelse bij de baronie van Kessenich behoorde. Parochieel ressorteerde Castert onder de kerk van Hunsel, al vanaf de stichting van de kerk van Hunsel omstreeks 1200. Vanaf halverwege 1933 behoort Castert parochieel bij Tungelroy.

De naam Castert doet denken aan het romeinse woord castrum, hetgeen versterking, vesting betekent. Het is zeer waarschijnlijk dat er vlakbij de beek een Romeinse nederzetting is geweest, waar een oude landweg de Tungelroyse Beek kruiste. Deze oude weg liep vanaf de Maas bij Kessenich en Neeritter via Uffelse en Haler richting Castert en verder door de "Laaghei" naar de Weerter Bergen richting Eindhoven. Mogelijk heeft deze weg verband gehad met de grote Keltische begraafplaats bij de Weerter bergen. In de Romeinse periode werd hij gebruikt voor Romeinse expedities vanaf de heerweg langs de Maas naar de binnenlanden.

De oudste gegevens van de boerderijen van Castert dateren van dezelfde tijd als die van Hunsel, Haler, Uffelse en Tungelroy. Het is typisch dat deze boerderijen al gevestigd waren tussen 1500 en 1600. Waarschijnlijk heeft dit te maken met de vruchtbare beekdalgronden. Echter tot 1900 zijn er geen meer bijgekomen. Eerst in de twintigste eeuw is het nieuwe Hoke via ontginning vanuit het oude Hoke ontstaan. In de afgelopen eeuw zijn er 2 boerderijen afgebroken, nl. Jeukskes (gelegen tussen Hokeberg en de Vleet) en het Heuverke, vlak bij Castert (landhuis Pelmersheide). Het aantal boerderijen is in vijf eeuwen gelijk gebleven. In volgorde vinden we er de volgende hoeven:

- Copen (hoorde vroeger bij Hunsel, tegenwoordig bij Stramproy: wordt hier niet beschreven)
- 't Heuverke
- Den Horrnick
- Castert
- Hoke
- Hokeberg en
- Jeukskes

Deze laatste naam komt van Jeuske ofwel Jacomina. De grond die bij de boerderijen hoorde is in de loop der eeuwen flink uitgebreid door ontginningen. Maar dat is bij vrijwel alle boerderijen zo. Wat verder opvalt is dat veel boeren die in Haler woonden percelen grond bezaten of pachtten op Castert. Hiervan zijn diverse akten gevonden.

KASTERT, CASTERT I EN CASTERT II

Met Castert I bedoelen we de boerderij van Janssen aan de brug. Castert II noemen we het landhuis Pelmersheide (met rieten dak). Het oude Castert lag tussen de twee genoemden in en werd in het begin

van de jaren twintig van de vorige eeuw afgebroken. Over het oude Castert ontbreken de gegevens tot 1650.

In een akte van de schepenbank van Kessenich, inv nr. 16, folio 113, staan de volgende gegevens: "21 juni 1650. Heilken op Castert, weduwe van Jacob Beerten, alias Coolen, heeft mombers gesteld voor haar en haar onmondige kinderen, nl. haar neef Giel Vrencken en haar neef van manszijde Jacob Reiners".

Doop Weert 22-11-1643	
Dopeling	Maria Beerte
Vader van de dopeling	Jacobus Beerte
Moeder van de dopeling	Helena
Doopgetuige	Claes Reijnkens
Doopgetuige	Helena Kreemers
Vervangende doopgetuige	Ida Kolen

Bij deze doopakte van de dochter van Jacobus en Heilken (Helena) leeft Jacobus nog. Blijkbaar is hij voor 1650 gestorven

Blijkbaar heeft Heilken nog een zus, want er staat verder: "Thonis Cluijskens en Thijs Coppem, mombers van Grietjen op Castert, bekennen schuldig te zijn van een vertijpenninck en ingebrachte huwelijkspenningen int goet "inghen Horrnick" te Castert aan Hendrick Hillen, de zoon van Thijs Hillen, alias Castert, van 400 gulden. Pand: 't goet inghen Horrnick".

Mogelijk is hier bedoeld Castert II. Deze boerderij zou dan al afgedeeld zijn van het oude Castert . Het zou ook mogelijk zijn dat het goed inghen Horrnick gelegen heeft bij de Vleet, ongeveer waar nu de waterwininstallatie ligt. Dit boerderijtje is in 1933 afgebrand toen er een zekere Wattrin woonde. Deze was dienstplichtig soldaat geweest en had zijn dienstgeweer meegekregen ter bewaring. Het geweer was opgeborgen in de bakoven en bij de brand in de vlammen gebleven.

Nog een akte uit genoemde schepenbank: inv. Nr 18, over het oude Castert:

"Coopcedule van 24 mei 1667: Joost Coolen en consorten (kinderen van Heilken) ten huize van Houbert op die Schans in Swartbroek verkopen huis en hof, genoemd "Den Castert" onder Kessenich. Last ½ vat rogge aan de landsvrouwe van Kessenich, ½ kan smalt aan de kerk van Kessenich en 18 stuivers cijns". Hij verkoopt het goed aan Sil Cnops, zoals zijn voorouders het bezeten hebben voor 1354 gulden. (De familie Coolen heeft er dus al lang gewoond).

Halverwege de negentiende eeuw (rond 1850) woonde er de familie Peerlings-Moors. Henricus Peerlings was getrouwd met Aldegonda Moors.

Groot Kastert groot ongeveer 15 ha is eind 1920 verkocht door de wed Peerlings-Moors en kinderen. Deze is gekocht met ongeveer 10 ha door de weduwnaar Jammeties (Jan Mathijs) Janssen-Peerlings. Begin 1921 is klein Kastert (ongeveer 7 ha groot) verkocht door de kinderen Peerlings -Moors (de weduwe was intussen overleden). Deze was verpacht aan schoonzoon weduwnaar Jammeties Janssen . Deze was eerder gehuwd met de weduwe Pleunis-Peerlings. Jammeties heeft in 1923 een nieuw huis gebouwd op Groot Kastert, waar hij later ook is gaan wonen.

Op Castert II (landhuis Pelmersheide) hebben nog diverse pachters en eigenaars gewoond. Rond 1900 woonde er de familie Thijs. Pierre Kessels heeft er gewoond, die de boerderij verkocht aan Peter Coolen. J. Mooren woonde er van 1948 tot 1952. Een Duitser, Vos, en wijnhandelaar Joosten hebben het goed in bezit gehad en nu wonen er de dames Starmans en Bombeek.

HOKE, HOOKE OP CASTERT

Volgens het register van de schepenbank van Kessenich, inv. Nr. 18, folio 74, wordt op 14 september 1695 door Jan Strater en Peter Bruns, als burgemeester van Haler, de winhof Hoken, afkomstig van de erfgenamen van Siel van Hoecken, publiek verkocht. De gemeente heeft deze hof, gelegen tot Castert,

voordien opgewonnen, d.w.z. gerechtelijk onteigend. Waarschijnlijk is dit gebeurd, omdat door Hoecken en diens erfgenamen de gemeentelijke belastingen, zoals de schatheffing, niet betaald zijn.

De koop is aangekondigd in Hunsel, Weert en Stramproy. Last: 3 koppen rogge, 18 stuivers cijns jaarlijks aan de landheer. Aan de kerk te Kessenich 3 meuttien smalt (raapolie) en 2 oort aan Jan van Hof jaarlijks. De hof wordt ingezet door de burgemeesters voor 439 gulden 7 stuiver en verblijft uiteindelijk aan Giel aen ghen Spick voor 684 gulden 7 stuivers 2 oort.

Doop Weert 19-03-1679	
Dopeling	Gilis Aen Gen Spick
Vader van de dopeling	Cornelius Aen Ghen Spick
Moeder van de dopeling	Catharina Celi
Doopgetuige	Petronella Schaeken
Doopgetuige	Joannes Schaeken

Dezelfde schepenbank, inv. Nr. 20, folio 108, 10 maart 1745. Peter Heyer en Jan Komans, als bloedverwanten van de kinderen van Mathias Hoecken, transporteren bij uitkoop aan Geurdt Hoecken het deel der minderjarigen in 't goet te Hoecken te Castert voor 100 patacons. Dit geld blijft staan á 2 ½ % tot de kinderen tot staat komen.

Cil Knoops krijgt ook 100 patacons voor afstand van zijn deel. Blijkbaar heeft de koper uit de vorige akte het goed weer terugverkocht aan of gekocht voor de familie Hoecken.

De naam Hoke is hiermee ook duidelijk.

20 maart 1752, folio 154: Geurdt Hoecken x Anna Heutmans verkopen aan hun schoonzoon Jan Pleunis x Joanna Hoecken, huis, hof en landerijen tot Castert onder Kessenich gelegen. Tevens alle gerei, paard, beesten, schapen en huiseffecten, uitgenomen de bijen. Alles in ruil voor onderhoud, kost, drank en kleren. Verstaan ze zich niet en vertrekken de ouders, dan moeten de overnemers jaarlijks 10 malder rogge geven. Verder moet Pleunis aan Lenaert, Jan, Thijs en Elisabeth Hoecken 100 gulden uitkeren.

Na de familie Pleunis komt de familie Stals op Hoke. Uit een akte van notaris Eggelen d.d. 8 juli 1778, blijkt dat Mathias Stals en zijn aanstaande echtgenote, beiden uit Stramproy, op Hoke gaan boeren. De bruidegom brengt 1900 gulden in, die hij heeft uitstaan bij diverse personen, o.a. Pleunis, alias Hoecken. Als er geen kinderen komen zullen de goederen van de eerste aflijvige terugkeren naar de kant van de eerstgestorvene. Winsten zullen dan ter wee zijden keren.

Toch behield Jan Pleunis nog een aandeel in Hoke. Want op 26 april 1783 leent Jacob Pleunis, de zoon van Jan Pleunis, namens zijn moeder 200 gulden, dienende ter aflossing van een gelijke som, waarvan 100 gulden voor Jan en 100 gulden voor Mathijs Stals. Als onderpand wordt gesteld het kindsdeel in Hoke. Ook de zus van Jacob Pleunis, die inmiddels was gehuwd met buurman Nicolaus Peeters Hokeberg, had nog een aandeel dat op 24 oktober 1792 werd overgedragen voor 850 gulden. Blijkens de parochielijst van Hunsel uit 1811 woont Jacob Pleunis in dat jaar weer op Hoke. De boerderij is dan ruim 10 bunder groot. Na de dood van Jacob Pleunis volgt een uitkoop door de kinderen. Blijkbaar was het een groot gezin. In een akte van notaris Ceysens uit Weert d.d. 6 juni 1835 staat: Christina Pleunis x Joseph August Cornet, wonende te Weert, verkopen aan Pieter, Jan en Mathijs Pleunis 1/12 deel van de boerderij Hoke, afkomstig van de ouders Jacob Pleunis en Mathea Beelen.

Jacobus Pleunis en Mathea Beelen trouwen op 27-03-1796 te Stramproy in de kerk. Hun kinderen: Joanna, geboren op 15-12-1796 te Hunsel, Maria, geboren op 05-08-1798 te Hunsel, Petrus, geboren op 16-12-1800 te Hunsel, Joanna Maria, geboren op 27-01-1803 te Hunsel, Joannes Mathias, geboren op 16-09-1805 te Hunsel, Leonardus, geboren op 09-01-1809 te Hunsel en overleden op 09-05-1809 te Hunsel, Christina, geboren 16-06-1810 te Hunsel. Jacobus Pleunis overlijdt op 03-12-1827 te Hunsel. Mathea Beelen sterft op 16-04-1829.

In 1860 wonen volgens het bevolkingsregister van Hunsel Hubertus Stals en Maria Rutjens op Hoke. De familie Stals heeft er enkele generaties gewoond. Vanuit het oude Hoke is in het begin van de twinstigste eeuw een flink areaal woeste grond en struikgewas ontgonnen, waarna het nieuwe Hoke werd gesticht door Theodorus Stals (Hoke Door).

Hoke Door (Stals) en zijn echtgenote Jacomina van Dael

Boerderij het nieuwe Hoke

Een van de dochters bleef op het oude Hoke en huwde met J. Hermans. Nu zijn beide boerderijen verkocht en wonen er de families Van de Kruijs.

HOKEBERG, HOOCKEBERGH

De oudste gegevens van Hokeberg vinden we in het register van de schepenbank van Kessenich, inv. Nr 18, folio 58 en wel op 16 oktober 1686. Hendrick op de Bergh verkoopt aan Jan Weekers het goed Hoockenbergh voor 130 gulden. Laster: 6 stuivers cijns aan de landheer. Te oordelen naar de verkoopprijs en de geringe cijns is de boerderij in die tijd maar klein.

Folio 86, 18 september 1697. Jan Weekers doet afstand van het vruchtgebruik ten behoeve van zijn zoon Jan Weekers en zijn andere kinderen, die het goed verkopen aan Hendrick op den Bergh voor 25 patacons. Op 22 oktober 1698 wordt dit bedrag betaald. Dus de eerste eigenaar heeft de hoeve weer teruggekocht.

Folio 109, 27 juli 1705. Jan Op ghen Hauffen en Hencken op Hoeckenbergh, burgemeesters van Haler, lenen 450 gulden van de baron. Daarmee werden afgelost aan Willem van Castert, alias Coppens, 300 gulden en aan Jehen Geris 150 gulden. Genoemde Hencken is waarschijnlijk dezelfde als Hendrick op den Bergh.

Schepenbankregister, inv. Nr. 19, fol 36, 23 mei 1727. Jan op Hoeckenbergh tot Castert stelt zich borg voor Jan Nevens voor 100 ducats. Jan Nevens is familie van Jan op Hoeckenbergh. Zulks blijkt uit een akte van 24 mei 1730, folio 128, waarin sprake is van een uitkoop van Jan Nevens x Elisabeth Leyssen dan als aankopers van Hokeberg worden genoemd. Zij moeten hun schoonmoeder 5 patacons geven en haar onderhouden. De zwagers Meevis Hendrickx en Jan Caris krijgen ook hun deel, evenals de onmondige kinderen Ida, Cornelia en Mathijs Leyssen.

Volgens akte van 31 december 1735 (inv. Nr 20, folio 8), verkoopt genoemde Jan Nevens de boerderij aan Jacobus Hennissen x Joanna Thijssen voor 100 gulden en 15 patacons.

Volgens GENDALIM trouwt Jacobus Hennissen op 7 januari 1734 in de kerk van Weert met Joanna Mathijssen, alias Thijssen.

Blijkbaar wisselt Hokeberg in korte tijd vaak van eigenaar of bewoner, want op 14 januari 1739, folio 55, wordt in een akte de naam genoemd van Jan Hendrickx. Deze woont dan op Hoeckenbergh, en wordt mombler van Mathijs Hendrickx (3 jr), het onmondige kind van Jan Hendrickx en Helena Reemers.

Op 5 augustus 1750 (folio 140) verkopen Hendrick Janssens, alias Hendrickx en Michael Vaessen, als erfgenamen van Jan Hendrickx, het hofke Hoeckenbergh, op Castert gelegen, groot 2 bunder, aan Nelis Peeters, voor 425 gulden, zonder de huidige oogst. De familie Peeters woont dan geruime tijd op Hokeberg.

Als Nelis Peeters sterft, hertrouwt zijn weduwe Maria Bastiaens met Marten Kelders van Castert. Op 12 juni 1777 staat ze volgens een akte van notaris Eggelen het vruchtgebruik af aan haar 3 kinderen, Nicolaas, Gertrudis en Maria Peeters, in ruil voor haar onderhoud, haar leven lang. Op dezelfde dag staan Maria en Gertrudis bij uitkoop hun aandeel af aan hun broer Nicolaus voor 500 gulden ieder en last van onderhoud voor hun ouders. Het geld blijft staan aan een rente van 1 gulden en 15 stuivers per 100 gulden. In de akte volgen nog een aantal gebruikelijke voorwaarden.

Inmiddels gaat Gertrudis trouwen met Reinier Verwijlen. Nicolaas, die dan ongehuwd is, draagt de hoeve over aan Reinier Verwijlen en Gertrudis Peeters, volgens akte verleden bij notaris Eggelen op 23 februari 1781. Dit met alle roerende goederen, behalve de horlogie (grote klok) in huis. Het jonge paar moet ook de ouders onderhouden. Maria Peeters, die daarna trouwt met Martinus Verkoelen, krijgt de uitkooppenningen, 500 gulden en Nicolaas krijgt 550 gulden van Verwijlen, als mede vrije hoek, kost en drank.

In 1811 wordt in de parochielijst van Hunsel, waartoe Castert dan nog parochieel behoort, Cornelis Verwijlen genoemd als bewoner van Hokeberg. Het goed is dan ruim 9 bunder groot. De boerderij is dan door ontginningen en aankoop van grond behoorlijk gegroeid.

Dit is Hoke op de eerste kadasterkaart uit de periode na 1832. Nr 752 is boerderij Hoke met als eigenaar Dhr. Pleunis. Daarna komt de familie Stals hier wonen.

Cornelis Verwijlen (overleden 13-09-1857) trouwt op 09-01-1810 te Grathem met Joanna Maria Schroijen (overleden 27-02-1847). Op 20 januari 1811 wordt hun eerste kind Renerus geboren, wellicht op Hokeberg. Vervolgens volgen Catharina (geb. 16-03-1814, gehuwd met Antonius Stals op 10-07-1840), Reinerus (06-08-1816), Gertrudis (02-01-1818, gehuwd met Hendrik Vossen op 06-05-1844), Leonard (09-08-1821, gehuwd op 17-08-1847 met Joanna van der Vorst), Willem (04-03-1825), Henricus (15-11-1829)

In het bevolkingsregister van Hunsel van 1860 zijn Leonard Verwijlen met zijn vrouw Joanna van de Vorst (zie hierboven) eigenaar/bewoners. De familie Verwijlen wordt ook eigenaar van Boalders. De kinderen Verwijlen, waarvan de jongens ongehuwd blijven, verhuizen naar Boalders en verpachten Hokeberg aan de familie Sniekers. Een van de dochters Sniekers trouwt met Tjeu Moors (van Stienen). Het jonge paar trouwt bij de schoonouders in. Als de familie Verwijlen vertrekt van Boalders naar Aones in Swartbroek, kan Tjeu Moors-Sniekers Boalders pachten, later kopen. Vandaar ook de naam Baolders-Tjeu.

Na de dood van de kinderen Verwijlen kwam Hokeberg door vererving in andere handen. Een zuster van de Verwijlens was gehuwd met Joannes Steyvers, eigenaar van Bossemus en de Geuf. De drie kleindochters van deze Steyvers erfden Hokeberg.

De boerderij werd nu verpacht aan Mathieu Smeets-Stals, die er van 1934 tot november 1972 heeft gewoond.

In 1973 werd de grond door de erfgenamen Van Heur-Steyvers e.a. grotendeels verkocht, evenals de boerderijgebouwen van A.M.J. Humme, gehuwd met Van Moorsel. In 1974 kwam Hokeberg op naam van kunstenaar Franciscus Lambertus Adolphus Nieuwenhuys. Momenteel woont er de familie van Geleuken.